

תפיסת "המטופל במרכז" בעיני הציבור -

האם המטופל מעוניין ומסוגל להיות במרכז קבלת ההחלטות?

ירון קונלי^{1,3}, גיורא קפלן², ארנונה זיו², תמי קרני³, כרמית רובין², ארנה טל^{1,3}

¹המרכז הישראלי לטכנולוגיות פורצות דרך בבתי חולים (ICET)

²מכון גרטנר לחקר מדיניות בריאות ואפידמיולוגיה, המרכז הרפואי שיבא ³המרכז הרפואי שמיר (אסף הרופא)

שאלת מחקר

לבחון את רעיון 'המטופל במרכז' מזווית ראייתו של הציבור הכללי, לאפיין את מידת המסוגלות וההיענות של המטופלים "לעמוד במרכז" ולהבין את התייחסות הציבור ליכולות להיות מעורב בטיפול ובקבלת ההחלטות.

רקע

פילוסופיית המטופל במרכז, מחייבת את המטפלים להיות קשובים לצרכיו ולמאפייניו של המטופל ולהעניק לו מידה של אוטונומיה בקבלת ההחלטות רפואיות. אולם, העצמה זו לא תמיד עומדת במבחן המציאות מכיוון שלעיתים המטופל חסר כלים או חושש לקבל החלטות באופן עצמאי.

שיטות

בוצע סקר בקרב מדגם מייצג של 462 אנשים מהאוכלוסייה הבוגרת הדוברת עברית. שיעור ההיענות בסקר עמד על 50% והשאלון כלל פריטים הנוגעים למידת האוטונומיה, האקטיביות והמסוגלות של המשתתפים להיות מעורבים בבריאותם בשגרה, ובמצב בו יעמדו בפני תרחישים רפואיים מסוימים שהוצגו להם בסקר.

ממצאים

מעל שליש מהציבור (37%) מביע עמדה עקרונית שהוא כמטופל רוצה להיות המחליט. בנוסף רוב הציבור (63%) עדיין משאיר את ההחלטה בידי הרופא, אבל רובם (51%) רוצים שהרופא יתחשב בדעתם. קרוב לשני שלישי מהמראיינים (63%) שהצהירו על רמת **אקטיביות** גבוהה (חיפוש מידע פעיל במקורות שונים והתייעצות עם רופאים נוספים), מעדיפים שהרופא יקבל את ההחלטות הרפואיות לגביהם. **המסוגלות** לקבל החלטה (יכולת להעריך מידע אמין ואיכותי ותפיסת התמצאות בנושאי בריאות ורפואה), שנמדדה בטווח ערכים שבין 2 ל-10, הדגימה כי 341 משתתפים (74%) מעריכים שהמסוגלות שלהם בינונית (5-8) ושמעל למחצית מהם היו מעדיפים שהרופא יקבל את ההחלטה הרפואית, אף כי תוך השתתפות בדעתם. 14% מכלל המדגם הצהירו שההחלטה הרפואית צריכה להיות בידיהם בלבד, וכי הם אינם נוטים למלא אחר כל הוראות הרופא.

המחקר נתמך ומומן ע"י המכון הלאומי

לחקר שירותי הבריאות ומדיניות הבריאות

אוטונומיה גבוהה

אני צריך לקבל את ההחלטה הרפואית גם בניגוד לרופא

אני צריך לקבל את ההחלטה הרפואית תוך התחשבות ברופא

הרופא צריך לקבל את ההחלטה הרפואית, אבל תוך התחשבות בדעתי

הרופא צריך לקבל את ההחלטה הרפואית, גם אם נוגד את דעתי

אוטונומיה נמוכה

מסוגלות נמוכה מסוגלות בינונית מסוגלות גבוהה

21% 33% 46% 100%

9% 57% 34% 100%

12% 61% 27% 100%

14% 57% 29% 100%

אקטיביות נמוכה אקטיביות בינונית אקטיביות גבוהה סה"כ

24% 44% 32% 100%

24% 46% 30% 100%

31% 37% 32% 100%

45% 32% 23% 100%

השלכות

כדי לממש את עקרונות "המטופל במרכז" מומלץ להתאים את קבלת החלטות ליכולת המטופלים תוך זיהוי החסמים והמוטיבציות, ציוד המטופלים בכלים מתאימים ותיווך של הצוות המטפל.

מסקנות

רפואה ממוקדת מטופל הפכה לסטנדרט איכות. רוחת הגישה שיש לאפשר קבלת החלטות משותפת בין המטפל למטופל, ולהקנות למטופל תפקיד פעיל בדאגה לבריאותו. אולם, ממצאי הסקר מעידים שמטופלים לא בהכרח יכולים להגיע למידת המעורבות הגבוהה הנדרשת בעידן של ימינו, גם אם רוצים בכך.